

УДК 781.68:786.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-1-15>**Любов КИЯНОВСЬКА,***orcid.org/0000-0002-0117-5078**докторка мистецтвознавства, професорка,
завідувачка кафедри історії музики**Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка
(Львів, Україна) luba.kyjan@gmail.com***Сергій ВИТКАЛОВ,***orcid.org/0000-0001-5345-1364**доктор культурології, професор,
професор кафедри івент-індустрії, культурології та музеєзнавства
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) sergiy_vsv@ukr.net*

ОТЕЦЬ ОСТАП НИЖАНКІВСЬКИЙ У «СПОМИНАХ З МОЇХ РОКІВ» ОСИПИ БОБИКЕВИЧ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Дослідження висвітлює життєтворчість суспільно-громадського та культурно-освітнього діяча Східної Галичини, композитора, диригента отця Остапа Нижанківського крізь мемуарний матеріал Осипи Бобикевич. Аргументується актуальність звернення сучасних науковців до поглибленого вивчення як постаті митця, так і його діяльності на щаблях соціокультурного розвитку краю кінця XIX – початку XX століть. Власне «Спомини з моїх років» сестри о. О. Нижанківського є багатим інформаційним джерелом, що доповнює історіографію аналізованої особистості, подвигницька праця котрої в часи російсько-української війни 2014–2024 років варта для наслідування.

Наведено огляд публікацій «Споминів з моїх років», що виходили друком з початку 90-х років XX століття, а також теперішніх видань. Мемуарний матеріал спочатку побачив світ у газеті «Рідне поле», а згодом у збірниках «В своїй хаті своя правда...», «Олекса Бобикевич. Твори», «Осипа Бобикевич-Нижанківська. “Спомини з моїх років”». Розглянуто тематико-змістове наповнення цього твору, у якому зафіксоване загальне суспільно-громадське життя галицького міста Стрий, діяльність хорového колективу «Стрийський Боян», концертно-театральні події. Особливо вартісним є опис маловідомих сторінок з життя і творчості о. О. Нижанківського. Спогадовий матеріал про зазначеного митця охоплює як сторінки з біографії дитячих років, періоду здобуття освіти та військової служби, так і діяльність на священничій та соціокультурній нивах. Крізь особистісні пережиття авторка представляє недостатньо дослідженні в музикознавчій літературі події про загибель її брата, о. О. Нижанківського.

Констатовано, що мемуарний твір О. Бобикевич є цінним історіографічним матеріалом, у якому збережено історичну подієвість періоду початку XX століття, а також поміщено інформацію особистісного характеру, яка відображає шляхетний колорит родини Нижанківських, її український дух.

Ключові слова: Нижанківські, о. О. Нижанківський, творчі культурно-мистецького життя, Східна Галичина, спогади, публіцистика, наукова періодика, національні засади, українська музична культура.

Lyubov KIYANOVSKA,*orcid.org/0000-0002-0117-5078**Doctor of Art History, Professor,**Head of the Department of Music History**Lviv National Music School Academy named after M. V. Lysenko
(Lviv, Ukraine) luba.kyjan@gmail.com***Serhii VYTKALOV,***orcid.org/0000-0001-5345-1364**Doctor of Cultural Studies, Professor,**Professor at the Department of Event Industries, Cultural and Museum Studies**Rivne State Humanities University**(Rivne, Ukraine) sergiy_vsv@ukr.net*

REVEREND OSTAP NYZHANKIVSKYI IN «SPOMYNY Z MOIKH ROKIV» BY OSYPA BOBYKEVYCH: HISTORIOGRAPHICAL ASPECT

The paper features the life and work of the social, cultural, and educational figure of Eastern Galicia, composer and conductor, reverend Ostap Nyzhankivskyi through the frame of recollections, or memoirs, by Osypa Bobykevych. The relevance of modern scholars' attention to an in-depth study of both the artist's personality and his activities dedicated to the socio-cultural development of the region in the late 19th – early 20th centuries is reasoned. In fact, Spomyny Z Moikh Rokiv by sister of Rev. O. Nyzhankivskyi constitutes an abundant source of information that complements the historiography of the public figure discussed: his selfless work during the Russian-Ukrainian war of 2014–2024 is an example to follow.

An overview of the editions of «Spomyny Z Moikh Rokiv», which have been published since the early 90s of the 20th century, as well as its today's editions, is provided. The memoir was first published in the Ridne Pole newspaper, and then in the anthologies «V Svoii Khati Svoia Pravda...», «Oleksa Bobykevych. Tvory», «Osypa Nyzhankivska-Bobykevych. "Spomyny Z Moikh Rokiv"». The topics and content of this work, which documents the broad picture of the social life of the Galician city of Stryi, the activities of the Stryi «Boyan» choir society, and concert and theater events, are examined. The description of the little-known life and creative work aspects of the life of Rev. O. Nyzhankivskyi is especially valuable. The recollections about this artist cover his childhood, his period of education and military service, as well as his activities in the priestly and sociocultural fields. Through her personal experiences, the author covers the event of the death of her brother, Rev. O. Nyzhankivskyi, which has not been sufficiently studied in the musicological literature.

It was stated that the memoir by O. Bobykevych represents valuable historiographical material, which preserves the chronology of events of the early 20th century, as well as covers behind-the-scenes information reflecting the gentleness of the Nyzhankivskyis family and its Ukrainian spirit.

Key words: Nyzhankivskyis, Rev. O. Nyzhankivskyi, the founders of the cultural and artistic scene, Eastern Galicia, journalism, recollections, academic periodicals, national principles, Ukrainian musical culture.

Постановка проблеми. Історіографічний контент наукових досліджень мистецько-обдарованих постатей української культури кінця XIX – початку XX століть сьогодні все більше поглиблюється шляхом вивчення джерел особового змісту. До цього різновиду інформаційних носіїв належать спогади як письмове джерело мемуарного характеру. Серед знакових особистостей окресленого періоду вирізняється отець Остап Нижанківський, який «...замикає плеяду видатних композиторів-аматорів дев'ятнадцятого сторіччя і логічно підводить композиторський процес до переходу на вище стадію – стадію професійного переосмислення фольклору, гнучкого синтезу з провідними художніми європейськими течіями початку століття» (Кияновська, 2007: 164). Життєтворчість суспільно-культурного діяча є прикладом для сьогодишнього громадянства, особливо в часи російсько-української війни 2014–2024 років, тому актуальним є подальше вивчення персоніфікованих наукових джерел.

Аналіз досліджень. Мемуарна праця «Спомини з моїх років» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 152–182) не стала об'єктом розгляду в дослідженнях українських музикознавців як історіографічного джерела. Низка сучасних наукових видань висвітлюють життєтворчість о. О. Нижанківського (Кияновська, 2007: 164–173), (Сов'як, 2019: 256), (Молчко, 2021, 328). Рукописний твір О. Бобикевич декілька разів був опублікований як в періодичних часописах (Бобикевич-Нижанків-

ська, 1991: 3; 1992: 43–69), так і в збірниках (Бобикевич-Нижанківська, 2019: 87; 2002: 152–182).

Мета статті – здійснити аналіз змістового контенту спогадів сестри митця Осипи Бобикевич задля визначення аксіологічного значення мемуарного джерела.

Виклад основного матеріалу. У гуманістичних науках сьогодні спостерігається велика увага до вивчення життєтворчості видатних постатей крізь антропологічний підхід дослідження. Це досягається шляхом аналізу персоніфікованих матеріалів, зокрема спогадів. Мемуарний матеріал «Спомини з моїх років» О. Бобикевич ретроспективно представляє тогочасну дійсність, проливає світло на маловідомі сторінки з біографії о. О. Нижанківського. Будучи видатним галицьким просвітителем початку XX століття, священник здобув собі народну повагу завдяки трансляванню непорушного світоглядного орієнтиру, а саме України, «...тому картина світу о. О. Нижанківського є україноцентричною» (Молчко, 2021: 15). Це і визначає пріоритетність його особи серед творців національних засад у тогочасному державотворенні.

Аналізовані спомини були написані сестрою митця наприкінці її тривалого життя на прохання і заохоту її двоюрідної сестри Ольги Бачинської, відомої в Східній Галичині кооператорки, громадської діячки та етнографіні. «Напиши свої спомини, – просила Ольга Бачинська, – для внуків, правнуків і близьких по душі» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 152). О. Бобикевич

(29.11.1869–05.11.1953) почала писати спогади у вісімдесятирічному віці, а завершила у 1951 році, як стверджує дослідниця творчості її чоловіка, отця Олекси Бобикевича, Марія Ващишин (Ващишин, 2002: 192).

Слід зазначити, що Осипа прожила яскраве, хоча й важке життя. Вона народилася у сім'ї священика о. Йосипа Нижанківського. В родині було дев'ятеро дітей, талановитих, музично обдарованих, суспільно активних. Найяскравішим талантом був обдарований її старший брат Остап – відомий як чуйний душпастир, композитор, диригент, творець галицьких хорів «Боянів», кооператор, громадський діяч. Звичайно, о. Остап мав великий вплив на Осипу, яка була одружена з о. Олексою Бобикевичем, товаришем молодих Нижанківських. У 1890 році родина оселилася у Стрию, де чоловік отримав парафію. Осипа, як і всі Нижанківські, відзначалася музичними здібностями та замилюванням до громадської праці. Рано повдовівши (у віці 33-ох років), вона, виховуючи двох дітей, продовжувала займатися громадською працею, вела справи в асекураційному товаристві «Дністер», у 1903 році очолила Стрийське «Товариство українських жінок», самопосвятою і творчим підходом вона докладалася до праці в співочому товаристві «Стрийський Боян». Постать Осипи Бобикевич високо оцінив Євген Олесницький, правник, посол до Віденського парламенту, громадський діяч та політик. У своїх мемуарах він писав, що Осипа – це жінка «...ідеальних примет та ідеальної вартості», «а в пам'ять про покійного Бобикевича, мого незабутнього товариша, буде мені святою до смерті» (Олесницький, 2007: 219).

Марія Ващишин у післяслові до книги «Олекса Бобикевич. Твори» зазначає: «Назвичайно цікаві та цінні спогади Осипи Бобикевич» (Ващишин, 2002: 191). Адже це не лише нотатки про свою родину (батька, матір, братів, сестер, чоловіка та дітей), але й цікаві спостереження щодо громадського життя Стрия, розповідь про визначних діячів того часу. «Це своєрідна історія нашого краю, – пише М. Ващишин, – очима активної, розумної, спостережливої людини» (Ващишин, 2002: 191). Авторка спогадів описує багато цікавих подій з життя Галичини, Стрийщини, Радехівщини, наводить факти з політичного, музичного життя краю, а також жіночого та просвітянського руху. Оцінюючи працю Осипи Бобикевич, Марія Ващишин наголошує, що «...спогади пройняті теплотою, любов'ю, сердечною турботою авторки про чоловіка, дітей, вірою в те, що праця таких робітників, як о. О. Бобикевич, Є. Олесницький,

о. О. Нижанківський, не пропаде, що про них історія скаже своє слово» (Ващишин, 2002: 192).

Багато уваги у спогадах приділяє Осипа своєму братові отцю Остапу. В дитинстві вони разом виховувалися, ходили до школи у Стрию. Та в скорому часі батьки вирішили, що старшим братам потрібно дати гімназійну середню освіту. Гімназії у Стрию не було, то ж мати зі старшими дітьми перебралася до Дрогобича. Навіть взяли з собою фортепіано. Разом з братами поїхала Осипа. Цілий рік вона була з братами у Дрогобичі, брала уроки гри на фортепіано. Згадує про той час: «Брати учились, співали, музикували. Найстарший Остап вже тоді проявляв великий інтерес до музики і рисунків. В 7-му гімназійному класі гуртував навколо себе прихильників Шевченка» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 152). Вона також зазначає, що гімназисти збирались на таємні сходи. Брат Остап, очевидно, вже з юнацьких років відстоював українську позицію, протистояв московізму та колонізації молоді.

Нижанківські були палкими прихильниками театру, відвідували вистави трупи Біберовича, де «...набирались любові до музики і співу, ставали шляхетнішими» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 152).

Осипа Бобикевич наголошує на патріотичних позиціях брата, розповідаючи одну історію з гімназійного життя. Викладач Гошовський знав про участь Нижанківського у сходинах українців, через те недолюблював його. Він відверто насміхався з творчості Шевченка. Одного разу навіть наголосив, що може так само писати вірші, при цьому продекламувавши: «Вітер віє, сонце гріє, Ніжанковський лекції не вміє...» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 153). Амбітний Остап не стерпів цього і вдарив Гошовського в лице. За це Остапа виключили з гімназії і він на три роки пішов на службу у військо.

Згадуючи юнацькі роки, Осипа розповідає про заняття музикою, зазначаючи, що Остап грав на флейті. Звісно, що брат рідко коли бував вдома, цьому не дозволяла служба у війську. Але на свята бував на парафії у батька в Дідушичах Великих. Тоді й відбувалися незабутні домашні концерти.

Майбутній чоловік Осипи отець Олекса Бобикевич, який походив з сусіднього села Дідушичі Малі, часто бував в родині Нижанківських, бо товаришував з Остапом. Співпадали також їх мистецькі захоплення, про що пише Осипа: «Найтісніший зв'язок він підтримував з Остапом. Остап – музика, Олекса – поет. Уже в 1884 році почав Остап видавати свої композиції зі словами Олекси, присвячені мені» (Бобикевич-Нижанків-

ська, 2002: 153). Ця згадка стосується солоспіву «У гаю». Згодом саме старший брат вплине на Осипу, яка одружиться з Олексом Бобикевичем. Про це свідчить коротке зауваження у мемуарах: «Остап мав вплив на мене, і я рахувалася з його словами» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 155).

З 1890 року родина Бобикевичів мешкала у Стрию: спочатку у вікарівці на Ланах (передмістя), згодом купили будиночок на вул. Трибунальській. В той час брат Остап організував чоловічий хор «Дванадцятку». На вакаціях він відвідував Бобикевичів.

Характеризуючи громадське і культурне життя Стрия кінця XIX століття, а також висвітлюючи родинні радощі та трагедії, Осипа Бобикевич знову звертається до постаті отця Остапа Нижанківського, описуючи період повернення його на Стрийщину, а саме, на парафію у Заваді. Відчувається, що авторка мемуарів захоплена постаттю свого брата. Вона підкреслює: «Інтелегентність у нього була вродженою. Гарно використав перебутий час (3 роки) у війську: дістав велике вміння організаторське, енергію, рішучість у здійсненні задумів, повних польоту» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 166). Осипа зазначає його великий вплив на культурне життя краю. Адже завдяки о. Остапові віродив свою діяльність хор «Стрийський Боян», заснований ще одним братом Володимиром Нижанківським. Завдяки цьому стріяни зуміли «...дорозити нашою піснею, навчились точності у виконанні всіх обов'язків» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 166). Слід віддати належне організаторським здібностям корифея галицької музики. Адже у нього все йшло за планом.

Перебуваючи на парафії, яка об'єднувала три села (Завадів, Голобутів і Нежухів), отець, крім бездоганного виконання своїх душпастирських обов'язків, насамперед налагодив просвітницьку працю. У цій ділянці роботи він опирався на активну діяльність сільських вчителів. Тому «...постарався, щоби в кожному селі учитель був свідомим українцем і співаком» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 167). Разом з о. О. Нижанківським у селах співпрацювали педагоги Петро Кобат, Василь Пасіка, Дмитро Винницький. Далі Осипа Бобикевич підкреслює важливу істину: «Часто я чула від Остапа: праця священика на селі мусить бути спільною з працею вчителя» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 167).

Осипа Бобикевич також зазначає, що брат уміло провадив свою домашню господарку. На цих позиціях стояла також його дружина, їмось Олена Нижанківська (з Бачинських). «Я знала, –

пише О. Бобикевич, – що Остап не оглядався на даток церковний, а умів зарадити сам; праця йшла, і був достаток» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 167).

Цікавими та повчальними є зауваження про стиль керівництва хором колективом «Бояну». Бувало, отець Остап запрошував сестру підмінити акомпаніатора Гарнера під час проби хору. Осипа, володіючи доброю технікою гри на фортепіано, радо погоджувалася. Але, через високу вимогливість о. О. Нижанківського, не завжди все йшло гладко. Вона відверто зізнається: «Коли ж моє акомпанування в залі не йшло добре, Остап скрикував: «Зле!» Починав ходити по залі, а хор ані рушився. Я хоч і бентежилася, але не відходила від фортепіано. Боже! Яка я горда була, як сказав: «Тепер добре!»» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 167).

Зі спогадів дізнаємося, яку велику роль у музичному вихованні дітей Осипи – Неоніли та Остапа – відіграв о. О. Нижанківський. Діти були великим щастям для рано повдовілої Осипи, яка мала велику і єдину мрію дати їм якісну освіту. Обоє були музично обдаровані. Знав про це о. Остап, не раз заходив до сестри і слухав гру на фортепіано її сина. Давав поради їй щодо його музичної освіти і зазначав: «Мала б ти тяжкий гріх, якби тої дитини не вчила гри на фортепіано. У нього визначний талант» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 168). Вважав, що діти з родини Нижанківських мають мати все те, чого не мали їх родичі (в розумінні освіти та мистецького вишколу).

Згадує у спогадах Осипа і про дуже фахово організовану Першу хліборобську виставку, організовану в Народному домі. Визначну роль тут відіграла галицька кооперація, до створення якої був причетний о. О. Нижанківський.

У родинному житті о. О. Нижанківський завжди підтримував сестру. У день шлюбу дочки Неоніли 17 лютого 1914 року отець диригував церковним хором. З початком першої світової війни родина Бобикевичів постала перед питанням евакуації. Отець О. Нижанківський радив сестрі також виїжджати з дітьми.

Неодноразово згадується у спогадах про визначного політичного діяча, правника та доброго товариша родини Бобикевичів доктора Євгена Олесницького, його співпрацю з чоловіком Олексом та братом Остапом. Описує Осипа сумну сторінку, пов'язану з цією постаттю. А саме, його смерть 26 жовтня 1917 року. До Відня, де проживав Є. Олесницький, Осипа поїхала разом з братом Остапом. Отець О. Нижанківський також займався приготуваннями до похорону, переве-

зення покійного до Стрия та поховання в гробівці біля дочки Софії.

З іменем брата Остапа пов'язана ще одна трагічна і болюча сторінка спогадів Осипи Бобикевич, а саме – героїчна загибель о. О. Нижанківського від рук польських шовіністів. Відомо, що отець Остап в часи ЗУНРу обіймав посаду голови Стрийської повітової ради. Сестра зазначає, що він сумлінно виконував свої обов'язки, щодня приїздив до Стрия полагоджувати урядові справи. Крім того, займався питаннями культури: дав кілька концертів з хором «Боян», один з яких складався з псалмів Д. Бортнянського, приймав у себе на парафії хор під проводом Олександра Кошиця, що через Стрий виїздив до Європи.

Але все змінилося з наступом польської армії. Українська Галицька армія змушена відступити зі Стрия. Наступні події Осипа описує з точністю і детально. Отець Остап прибув до Стрия, щоб скласти обов'язки голови повітової ради винаймленими конями, бо його коней забрали військові поляки. Представники польської влади «...дали “слово гонору”, що священникові-маршалкові волос з голови не впаде», – пише О. Бобикевич (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 173). Покинувши уряд, о. Остап відвідав сестру, обіцяв піклуватися нею і родиною. «Остап був певний, що буде в можливості помагати і опікуватися іншими», – продовжує авторка спогадів. При тій останній зустрічі брат і сестра стояли біля квітника, порослого незабудками, маленька внучка Іруся співала: «Йшли діди на муки, підуть і правнуки...», а отець їй підспівував. З жалем Осипа зазначає: «Більше його ми вже не бачили» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 173).

Повернувшись на плебанію, отець зустрівся з військовою ревізією. Польські солдати пограбували майно священника, а його забрали під арешт. Своє коротке ув'язнення о. О. Нижанківський відбував у будинку «Каси задаткової» (колись – будинок Є. Олесницького), що знаходився навпроти будинку Бобикевичів.

Подальші події розгорталися дуже швидко, родина дізналася, що на другий день п'ять жовнірів повели отца в напрямку двірця. Насправді ж конвоїри вивели о. О. Нижанківського на залізничний насип і розстріляли. Про це сповістила родину служниця: «Розстріляли... Була я там... Розстріляли і присипали горсткою землі. У фосі, при штреці» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 174). Осипа стверджує: «Сталося це в три дні, як владу в руки взяли поляки. Сталося без суду, без найменшої вини Остапа» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 174). В той же час було повністю розграбоване військовими приходство у Завадові.

Весь наступний день сестра Осипа стралила на те, щоб одержати від нової влади дозвіл на поховання брата. Наступного дня о восьмій ранку в супроводі кількох представників родини та жандармів «...тіло поспіхом, з болотом, без черевиків, уклали в домовину». На цвинтарі вже чекав о. Микола Матковський, який покропив домовину. «Ніхто з нас не плакав. Таку кривду, такий удар, такий біль не вдасться сльозами заспокоїти» (Бобикевич-Нижанківська, 2002: 174), – гадувала Осипа Бобикевич.

Висновки. Опрацювання змістового наповнення мемуарів «Спомини з моїх років» Осипи Бобикевич засвідчує їх вагоме аксіологічне значення. Праця насичена різноплановим інформативним матеріалом, який вияскравлює історично-культурні виміри Східної Галичини в період бездержавності. Спогади сестри митця є цінним історіографічним документом, котрий, крізь призму тогочасного живого свідка, точно передає характер і зміст життєвих подій, зокрема о. О. Нижанківського. Ці мемуари, що сьогодні надруковані в газетній публіцистиці та книжкових збірниках, допоможуть культурологам та музикознавцям у поглибленні досліджень в царині українського соціокультурного простору початку ХХ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобикевич-Нижанківська О. Спомини з моїх років. *«В своїй хаті своя правда...»*: збірник. Київ: Всеукраїнська музична спілка; Стрий: Мале підприємство «Опришки», 1992. С. 43–69.
2. Бобикевич-Нижанківська О. Спомини з моїх років. *Олекса Бобикевич. Твори* / упорядник М. Ващишин. Львів: Каменяр, 2002. С. 152–182.
3. Ващишин М. Рідну правду зі сну будив. *Олекса Бобикевич. Твори* / упорядник М. Ващишин. Львів: Каменяр, 2002. С. 182–194.
4. Життя мов спалах (із споминів Осипи Нижанківської-Бобикевич про свого чоловіка, про «Стрийську Трійцю»). *Рідне поле*. 1991. 12 липня. С. 3; 19 липня. С. 3; 26 липня. С. 3; 2 серпня. С. 3; 9 серпня. С. 3.
5. Кияновська Л. Галицька музична культура XIX–XX ст.: навчальний посібник. Чернівці: Книги–XXI, 2007. 424 с.
6. Молчко У. Газетне слово отца Остапа Нижанківського: монографія. Стрий: ТОВ «Видавничий дім “Укрпол”», 2021. 328 с.
7. Олесницький Є. Сторінки з мого життя. Стрий: Щедрик, 2007. 381 с.

8. Осипа Нижанківська-Бобикевич. Спомини з моїх років. Стрий, 2019. 87 с.
9. Сов'як Р. Остап Нижанківський. Стрий: Щедрик, 2019. 256 с.

REFERENCES

1. Bobykevych-Nyzhankivska O. (1992) Spomyny z moikh rokiv. «V svoii khati svoia pravda...»: zbirnyk [Memories from my years. «In one's own house one's own truth...»: collection]. Kyiv: Vseukrainska muzychna spilka; Stryi: Male pidpriemstvo «Opryshky», P. 43–69. [in Ukrainian].
2. Bobykevych-Nyzhankivska O. (2002) Spomyny z moikh rokiv. [Memories from my years]. Oleksa Bobykevych. Tvory / uporiadnyk M. Vashchyshyn. Lviv: Kameniar, P. 152–182. [in Ukrainian].
3. Vashchyshyn M. (2002) Ridnu pravdu zi snu budyv. [He woke up the native truth from sleep]. Oleksa Bobykevych. Tvory / uporiadnyk M. Vashchyshyn. Lviv: Kameniar, P. 182–194. [in Ukrainian].
4. Zhyttia mov spalakh (iz spomyniv Osypy Nyzhankivskoi-Bobykevych pro svoho cholovika, pro «Stryisku Triitsiu»). [Life is like a flash (from the memories of Osypa Nyzhankivska-Bobykevich about her husband, about the «Stryisky Trinity»)]. Ridne pole. 1991. 12 lypnia. P. 3; 19 lypnia. P. 3; 26 lypnia. P. 3; 2 serpnia. P. 3; 9 serpnia. P. 3. [in Ukrainian].
5. Kyianovska L. (2007) Halytska muzychna kultura XIX–XX st.: navchalnyi posibnyk. [Galician musical culture of the 19th–20th centuries: a study guide]. Chernivtsi: Knyhy–XXI, 424 p. [in Ukrainian].
6. Molchko U. (2021) Hazetne slovo ottsia Ostapa Nyzhankivskoho: monohrafiia. [Newspaper word of father Ostap Nyzhankivskyi: monograph]. Stryi: TOV «Vydavnychiy dim “Ukrpol”», 328 p. [in Ukrainian].
7. Olesnytskyi Ye. (2007) Storinky z moho zhyttia. [Pages from my life]. Stryi: Shchedryk, 381 p. [in Ukrainian].
8. Osypa Nyzhankivska-Bobykevych. (2019) Spomyny z moikh rokiv. [Memories from my years]. Stryi, 87 p. [in Ukrainian].
9. Soviak R. (2019) Ostap Nyzhankivskyi. [Ostap Nyzhankivskyi]. Stryi: Shchedryk, 256 p. [in Ukrainian].